

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԵՌԱՄՍԵՆՈՅ 100 ԴՐՇ.

“TACHINK”
JOURNAL ARMÉNIEN
QUOTIDIEN

Directeur - Rédacteur en chef
H. MAMOURIAN

100 ՓԱՐԱ

ԴԱՇԻՆԲ

ՕՐԱԹԵՐԹ

«طاشينك» ارمنيجه يومی سياسي غزنه
صاحب امتياز: هراند ماموریان - ازهر

Թաժանորդագրութիւնք կ'ոկարն
ամեն ամսոյ 1 ին և 15 ին

Չհրատարակուած ձեռագիրները
եւ չեն տրուիր

ՑԵՌԵԼՆ - ԵՄԲԱՍԳՐԱՊԵՏ
Հ. ՄԱՄՈՒՐԻԱՆ

100 ՓԱՐԱ

ՉԷՔ ՀԱՆԴՈՒՐԹԵՐ

Այս աշպէս է, վաղուց գիտենք, զարբեր ի վեր, անխառնակ ժամանակներէ ի վեր, այս հողին, այս երկինքին, այս շուրթին ու օդին հետ խոտոր կը համեմատին, բայց մտնուած կարգ մը ցեղերու նկարագրին հետ բնաւ չեն կրնար հաշտուիլ:

Այս երկրին մէջ մի՛ հաւատաւոր եթէ բան թէ ազատութիւն կայ, մի՛ հաւատաւոր եթէ պնդեն թէ հաւատաւորութիւն կայ, մի՛ խաբուիք մանաւանդ երբ հաւատաւոր թէ արդարութիւն կայ:

Այս բոլոր հաւատաւորներն իրեն զրական գեղեցիկ բացատրութիւններ կը յորջորջուին, ոսկեղօծ տառերով կ'արձանագրուին, բեմերու և ծրագիրներու վրայ իրեն ունեցիկ արտայայտութիւններ կը գետնադնին, անա այսօր, անկիւն քայլ մը անդին անցնել ներքի չէ, մահացու մեղք մը և պարզապէս ոճիր մը:

Այսպէս զրուած է հիմը և այսպէս պիտի շարունակուէր, եթէ համաշխարհային պատերազմը չգար յիշաւոր լամին բան և ազատութեան յաղթանակի վերականգնող կոթողը չկանգնէր փոստած, մաշած, մկրտած ու եղծանած ժողովուրդներու և կառավարութիւններու ժանգոտած ուղեղներուն առջև սպառնալից, անոնց վայրագ ու վայրենի տիրապետութեան խելիւ համար աղբիւր և ժողովուրդներու ազատագրութեան յաղթանակին վերջին բեկորները:

Ի՞նչ էին երկէր ժողովուրդները, ստրկութեան մամուլացուները, խաղալիքները, զոհերը, որոնց հետ ըստ հաճոյս կը վերաբերուէին, առանց նկատի առնելու թէ՛ անոնք բանական էակներ են, թէ՛ խորհելու, զգալու և երկնելու անբնարարի իրաւունքն ունին և թէ՛ շարժուելու, հաւատահարուելու համար միայն չէին ծնած:

Այս անտեղիտայի ճշմարտութեան և մարդկային իրաւանց տարրական սկզբունքներուն կէտ առ կէտ գործադրութեան համար դարեւ ու գարեւ հարկ եղան և երբ ազատութեան արշաւան ծագեցաւ, այդ հնազանդ բարբարոսները՝ ազատութեան արեւուն առջև չլացած, սկսան բարձրաբարբառ աղաղակել և քննադատել անցեալի գաւռն սխալները, անցեալի դարերու մէջ այդ սխալները գործողները քննադատել, հարուածել և ո՛վ գիտէ քանիբարդ անգամ, համեմատութեան, եղբայրամարտութեան, հաւատարմութեան խրատականներ կարգաւ:

Իրենց տիրապետութեան խժուժ մահապաղին տակ դարերէ ի վեր հեծեծող աղբիւրն ստեղծող զգոյշ վերաբերում մը ունեցան, անցեալի դառնականիժ փորձերուն տուչ և հանդիսատեսի դերին մէջ վերապահ՝ սպասեցին անմիջական արդիւնքներով վայելել բարձրադասակ արտայայտուած սկզբունքներու գործադրութիւնը:

Արդիւնքը... Ի՞նչ եղաւ արդիւնքը նոյն իսկ ներկայ չարաչար պատրուով ստորնացուցիչ դերին մէջ իրենց հպատակ, բազմաչար զաւթ

դերու տուած ազատութեան, հաւատարմութեան խոստումներուն, ի՞նչ որ պատահած է անցեալի մէջ, ի՞նչ որ պիտի պատահէր բնական բերամբ, ըմբոսացում մը՝ հաւատարմութեան դադարելին կառուցելու, ընդգրկում մը՝ ազատութեան շողուն լոյսին առջև շլացողներու գէտ:

Քրիստոնէից պատիւը ու կեանքը իրեն խաղալիք նկատող, զանոնք կողոպտող, բռնաբարող և ջարդող արիւնալի դահլիճը երբ զգաց թէ՛ իր օգտին տակ հաստատ կարծած հողը կ'սկսի խուսափել, ճիւղալիքն աներեւոյթութեամբ մը՝ ազատագրութեան դիմակը անցուց իր բորենիի գէտքին վրայ և մամուլը ազատութեան ի նպատակ արգէտ թէ միջոցներ ձեռք առաւ, յուսալով այդ եղանակով փրկել իր օճրագործի արիւնթաթախ ձեռքերը և վերջապէս իր պարգևած այդ շնորհը, հատու զէնք մը, իր գէտ վարձաւ և ստիպուեցաւ կամայ տկամայ, զրեթէ ստիպման տակ հեռանալ վիճին ելլը հասցնելն յետոյ իր շահուց խաղալիք դարձուցած իր հայրենիքը:

Անոր յաջորդող կառավարութեան ճակատագրին ակնհայտ եղանք, նախորդին ստուերը, թող առաւ որ մէկիկ մէկիկ խոյս տան ճիւղալիքը, ազատելու համար իրենց մորթը, և վերջապէս ներկայ դահլիճը կազմուեցաւ վարելու համար երկրին ճակատագրի և հսկելու համար վերագործարի պայմաններուն գործադրութեան:

Մեզի չվերաբերել թէ՛ թէ՛ վիճիկ փառայի նախարարութիւնը կը կատարէ իր յանձնարարութիւններն, այդ պարագան չհաւաքողներ մեզի, որովհետեւ Տամոկլատի սուրը անոր զլստուն վերել կ'ստուած, եթէ այսօր անբարեացալի մտածութեամբ զգամախոյն ցոյց տայ, վաղը բռնի ոյժին առջև, ինչպէս միշտ վերջին վայրկեանին, պիտի ստիպուի տեղի տալ:

Ի՞նչ որ շահեկան է, ի՞նչ որ կուգենք հոս նկատողութեան տուել, սա պարագան է, թէ և մեզի բնաւ զարմանք չպատճառեր, որ թէ՛ վիճիկ փառայի դահլիճը, ճշմարտութեան ձայնէն կը խորշի հաւատարմութեան սկզբունքներուն գէտ մտահաւալու միջոցներ կը փնտռէ և ազատութիւնը կապտելու համար սպառնալիքներ կը տեղադրէ:

Խեղճ երկիր, որ արեւու պայծառ լոյսին չեն կրնար գէտ առ գէտ նայիլ... Ինչպէ՞ս արդեօք կ'ըմբռնեն հպատակ ժողովուրդներու ազատութիւնը՝ հարստահարելով թէ ջարդելով, ինչո՞ւ կը հայցոյն ազատութեան՝ մամուլը ազատութիւն հռչակելով երբ չունին քաջութիւնն ճշմարտութեան ձայնը լսելու:

Թերեւս կարծեցին թէ՛ ազատութիւն շնորհելով՝ հաւատալիք առնանք անկեղծութեան, հաւատալիք թէ՛ փոխառած են և ունին քաջութիւնն համբերատար ոգով մի առ մի կարգաւ իրենց գործած խժուժութեանց, վայրագութեանց, աներկակայելի և նմանը պատմութեան մէջ չտեսնուած բարբարոսութեանց, երբէք, գիտենք թէ պիտի գար օր մը որ պիտի վերադառնէ անոնց փափուկ ականջները... պիտի յուզէ անոնց չափազանց զգայուն սրտերը... և հանրային անդորրութիւնը վրդուող

այդ ճշմարտութիւնները խեղդելու միջոցներ պիտի խորհէին...:

Եւ կը պատահէր ինչ որ արդէն նախատեսած էինք, կառավարութիւնն կը պատրաստուի եղեր հետապնդել մամուլը և գաղտնիութիւնը, զո՞վ, ի՞նչ պատճառաւ, ստիպու գետ չըմբռնեցինք:

Բայց ինչ որ գիտենք, ինչ որ բոլոր աշխարհի ծանօթ է սա է որ հայտնաբերուի թաթախուած հազարաւոր ոճրագործ վայրագ բորենիներու գետ չէ տեսնուած, առանց իրենց վայել պատիժին չեն կ'ընէ որ նախ անոնց հետապնդումն կատարէ, զանոնք ձօժէ կ'ախաղանենք ծայրերէն և ապա խորհի պրկելու, եթէ ունի այդ կարողութիւնը, երկրին մէջ արդարութիւն աղաղակող ճշմարտութեան և արդարութեան ձայնը...:

Հ. Մ.

ՓՈՔՐ ԱՍԽՈՅ ՀԵԼԼԵՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Պէտք է մարդ պատմութիւնը բուրովին անդիտանայ կամ աչքերը եղելութեանց և ճշմարտութեան առջև դիմամբ գոց պահէ, որպէսզի համարձակ տարակոյտի տակ գնել այն անխախտ և անկերել իրաւունքները, զոր Հելլենականութիւնը ունի փոքր Ասիոյ կամ Անատոլիոյ վրայ:

Այս երկրը, որ հնագոյն դարերէ իվեր եղած է Յունական ուղեղն օրօրանը, ընծայելով քաղաքակրթութեան զարգացմանց ու գիտութեանց բոլոր ճիւղերուն մէջ նշանաւոր հանդիսացող մարդոց ամբողջացող լէզոններ, չգաղտնիք երբէք կրելէ Յունական տարազը, և իր Հելլեն բնակչութիւնը, նոյն իսկ ներքին ամենահեռու գիւղերուն մէջ, ոչ միայն չեն կորսնցուցած իրենց ազգային զգացումը, այլև կրցած են կեղեցիկանելու և հարստահարութիւններու մէջ աշխատել անխոնջ և անկասող, ի նպատակ իրենց հայրենիքին յառաջդիմութեան և բարգաւաճման:

Մենք Յոյն ըլլալու համար չէ որ այսպէս կ'ընենք. նոյնը կը խօստովանին նաև այն բոլոր օտարները, որոնք գնահատելով Յունական ներկարգիւրը և տեղեակ ըլլալով միանգամայն Հելլենականութեան մաքուր անկեղծութեան, կը վայելին միտադնութեամբ, թէ գտնուելով հանդերձ ստրկութեան մէջ, կարող եղած ենք պահպանել մեր սեփական մշտաշունտութիւնը:

«Փոքր Ասիոյ Յոյները, կը գրէ Գ. զլլացի ակնհայտ պատմագէտ Պ. Տէշան, պաշարուած ամէն կողմէ խստութեամբ, կը գտնեն օտնապէս խստով մնալու միջոցները, ուստի և կը պահեն իրենց ձեռքէն խուսած այդ երկրին մէջ միեւնոյն անհատականութիւնը, արդարացելով այսպէս Աթէնքի Գաղղիական վարժարանին տնօրէն Պ. Տիւմօնի արտասանած խօսքին մէջ մի բառը, որ կ'ըսէր. Ուր որ ալ գտնուին և սարին Յոյները, չեն կորսնցնիր իրենց հայրենաւոր ոգին»:

Եւ տակաւ ճշմարտութիւն մըն է, զոր կը հաստատեն դարերը Ուր չափ ալ որ առաւապեցան մեր հայրերը, գտնուած մնացին դարձեալ այս երկրին զոր եկաւ ծածկեց տղիտութեան խաւարը Այսպէս կը տեսնէին անոնք իրենց հարստութեանց կողպատուիլը, կը տեսնէին իրենց գաւազներուն զրկելուն յափշտակուիլը, կը տեսնէին անգութ բռնաւորի մը սուրին շարուանակ իրենց զլստուն վրայ շարժիլը և այսու հանդերձ ունէին անոնք ամէն ճիւղումի, ամէն բնութեան դիմաց աշխատանքը, յարստեղութիւնը և նուիրումը հանդէպ իրենց երկրին ու կը սպասէին յոյսերով առջնուած, լուսաւոր օրունան մը, ցնծութեան օրունան մը, իրենց իրաւունքներուն և իղձերուն մէջ վերապրումի օրունան մը:

Յոյներուն հաստատ գիրքին չընորհի, կ'աւելցնէ Պ. Տէշան, և այն յարումին շնորհիւ, զոր ունին անոնք հանդէպ իրենց լեզուին, դաստնութեան, հնութեան, և իրենց ազնուականութեան տիրոջանքներուն, նուաճեալ հողամասերու Հելլենականութիւնը ներկայացող Փոքր Ասիացի Յոյները հաւատարապէս յարգելի են եղած թէ՛ բուն իսկ իրենց հայրենիքին և թէ բովանդակ մարդկութեան:

Ասիական Թուրքիոյ Յոյնութիւնը յետ վշտալի անցեալէ մը, կը ներկայանայ այսօր քաղաքակրթ շախարհին իրեն զարեթ իվեր մարտնչող ակոյեան մը և կը խնդրէ հնգհարիւրամեայ խաւարի մը փարատումը, կը խնդրէ որ թոյլ տրուի իրեն ուղղել իր հայացքները գէպի ազատութեան ջինջ երկինք մը, կը խնդրէ իրեն զգացումի տէր անհատ ապրելու համար այլեւս ազատ կեանք մը առանց ճնշումի, առանց հարստահարութեան. կը խնդրէ վերջապէս որ վերանայ իր կուրծքը սեղմող բազմազարեան մղձաւանջը, որպէս զի կարենայ հանգիստ շունչ առնուլ:

Այսօր երբ Ասիոյ Յոյնները ամենահեռու երկրներուն մէջ իսկ ազատ կ'ապրի երկրունքներին, ստրուկը, չենք հասկնար թէ ինչո՞ւ Փոքր Ասիոյ Յոյները պէտք են գաղապարտուած ըլլալ վրդերին ձեռքը ստորին քաղաքական գրութեան մը՝ որ այս երկիրը կարծանեց, չենք հասկնար թէ ինչո՞ւ պէտք է տեղի տրուի յուր վարչութեան մը՝ որ անտանելի կը դարձնէ կեանքը, վերջապէս ի՞նչ պէտք կայ երկարակուի ոճրապարտ «այսպէս կ'ըսէին» ի մը որ կ'արգիլէ ամէն թախք, երկաթներու մէջ առնելով անհատ ու հասարակութիւններու կորովը:

Եւ արդարեւ չկայ եւրոպացի մը որ գաղով մեր երկիրը, գրուատանօք չընտրի Յոյներուն քաղաքիս մէջ գրաւած դիրքին և արդիւնաբերութեան վրայ, և ցաւով մ'անդամայն գլուխը չթեթէ Յոյներուն գէտ գործուած անիրաւութեանց համար, որով չեն կընոր անոնք թախք տալ իրենց հոգեկան և խնայական ոյժերուն ազատ հորիզոնի մը մէջ:

Գաղղիացի նշանաւոր հրապարակապիւր Պ. Տըլօնէ, համբարապական պատերազմի նախորեակին՝ Թուրքիոյ մասին հրատարակած իր մէկ լուրջ

